

Βιβλιοπαρουσίαση:

«Η εξέγερση των κρεμασμένων» του Μ. Τράβεν και

«Έκρηξη στην Ταγιαπιέδρα» του Α. Κ. Πέρες

12/12, 6/30 , café – βιβλιοπωλείο ΣΕ Αθήνα

Γιώργος Σαραντόπουλος

Εισαγωγικά

Σας καλωσορίζουμε στη σημερινή, ιδιαίτερη βιβλιοπαρουσίαση δύο εκδόσεων με αναφορά στη λατινική Αμερική: την «Εξέγερση των κρεμασμένων» του Μπεν Τράβεν και την «Έκρηξη στην Ταγιαπιέδρα» του Αρμάντο Κριστόμπαλ Πέρες.

Ένα βασικό ερώτημα είναι το ποια η σημασία των δύο λογοτεχνικών έργων;

Πρόκειται, θα λέγαμε, για δύο εκδόσεις που αποτυπώνουν την πορεία των επαναστατικών κινημάτων, στη διαδικασία της ανάπτυξης και γενίκευσης, όσο και στην πάλη της νεότευκτης επαναστατικής διακυβέρνησης απέναντι στις προσπάθειες δολιοφθοράς και ανατροπής της από τους μηχανισμούς (φανeroύς και αθέατους) της έκπτωτης αστικής τάξης και των συμμάχων της.

Αποτυπώνουν την ασίγαστη, διαρκή πάλη ανάμεσα στην εργατική και την αστική τάξη, η οποία κυοφορείται μέσα στις συνθήκες της «κανονικότητας» του κεφαλαιοκρατικού τρόπου παραγωγής, αναπτύσσεται, αποκτά χαρακτηριστικά νομοτελειακής έκφρασης, χωρίς ωστόσο να μπορεί απαραίτητα να τελεσφορήσει δίχως την ενότητα της επαναστατικής θεωρίας και πράξης που εκφράζει το ΚΚ. Πάλη που διεξάγεται με όλους τους δυνατούς τρόπους και μορφές, και στις συνθήκες επικράτησης της εργατικής εξουσίας.

Από την άποψη αυτή, τα δύο λογοτεχνικά έργα που παρουσιάζουμε σήμερα αποτελούν λογοτεχνικά τεκμήρια της εποχής του ιμπεριαλισμού, μιας εποχής σήψης και παρασιτισμού της τάξης των καπιταλιστών και του πρωτοπόρου ρόλου που διαδραματίζει η εργατική τάξη μέσα στην κοινωνική παραγωγή. Μιας εποχής όπου οι κυρίαρχες σχέσεις στην κοινωνική παραγωγή εμποδίζουν την ανάπτυξη των παραγωγικών δυνάμεων της κοινωνίας γεννώντας τις σοσιαλιστικές κοινωνικές επαναστάσεις.

Υπό το πρίσμα αυτό, μολονότι διαθέτουν χρονικές και χωρικές αποστάσεις τόσο ως προς το περιεχόμενο όσο και ως προς την ίδια τη συγγραφή τους, τα δύο έργα αποτελούν συλλέκτες της ιστορικής πείρας και λειτουργούν ως σημαντικές λογοτεχνικές καταγραφές της ταξικής πάλης των λαών της λατινικής Αμερικής.

Τα έργα, με τις επιμέρους διαφορές στη λογοτεχνική έκφραση, τις υφολογικές επιλογές και τις αφηγηματικές τεχνικές που καθένα διατηρεί, αποτυπώνουν τις

σιωπηλές εκείνες διεργασίες της Ιστορίας, η εκδήλωση των οποίων δεν βρίσκεται απλώς στο φόντο των αφηγήσεων αλλά αλληλεπιδρά ως κομμάτι δυναμικό με την πλοκή και τους χαρακτήρες τους.

Δηλαδή, μέσα στο φόντο του ιστορικού επαναστατικού περάσματος από τη δικτατορία της αστικής τάξης στην δικτατορία του προλεταριάτου, οι συγγραφείς εστιάζουν σε μικρά ιστορικά επεισόδια που προσφέρουν τις μεγάλες υπηρεσίες τους στην προώθηση του ιστορικά αναγκαίου περάσματος στο σοσιαλισμό. Τα κείμενα εστιάζουν σε στιγμιότυπα της πάλης της εργατικής τάξης κατά τη διεκδίκηση της εξουσίας μέσα από τον μικρόκοσμο της ζούγκλας αλλά και κατά την περιφρούρησή της στο νησί της επανάστασης. Στα κείμενα γίνεται αισθητή η αποδοχή δύο κοινών ιστορικό-κοινωνικών αρχών:

-πρώτον, του νομοτελειακού, αναπότρεπτου χαρακτήρα της κοινωνικής επανάστασης

-και δεύτερον, της σημασίας του υποκειμενικού παράγοντα μέσα στην Ιστορία και του κρίσιμου ρόλου της πρωτοπορίας της τάξης.

Οι δύο συγγραφείς παρουσιάζουν χαρακτήρες σε διαρκή εξέλιξη και μεταβολή, με καθοριστικό στοιχείο τους υλικούς όρους ζωής και εργασίας τους. Σκιαγραφούν, όχι μονοσήμαντα, τις διεργασίες στη σκέψη και στις αποφάσεις των χαρακτήρων τους, με τις αντινομίες, τις σωρευτικές και αλματικές μεταβολές που επιδρούν στις σκέψεις αλλά και τις στάσεις, τις επιλογές, τις ενέργειες, εν γένει τη δράση τους. Αποτυπώνουν χαρακτήρες με ταξικά κίνητρα, ανεξάρτητα από το βαθμό που αυτά συνειδητοποιούνται και με πράξεις που διαρκώς έχουν κοινωνικό αντίκτυπο.

Αυτή είναι η σημασία, κι αν θέλετε, και ο κοινός τόπος των δύο εκδόσεων.

1. Η Εξέγερση των κρεμασμένων –Μπεν Τράβεν

Τα γεγονότα που περιγράφονται στο έργο του Τράβεν διαδραματίζονται την περίοδο της διακυβέρνησης του στυγνού δικτάτορα Πορφύριο Δίας στις παραμονές της Μεξικανικής Επανάστασης του 1910-1917. Ο Μπεν Τράβεν (1882-1960) στο έργο του που εντάσσεται στον κύκλο μυθιστορημάτων «Κύκλος της Ζούγκλας», αναφέρεται στην άγρια εκμετάλλευση του ιθαγενούς πληθυσμού του Μεξικού από τις εταιρίες υλοτομίας.

Ο αναγνώστης της «Εξέγερσης των κρεμασμένων», θα μπορέσει να παρακολουθήσει την πορεία προλεταριοποίησης ινδιάνικων πληθυσμών και άλλων βιοπαλαιστών της υπαίθρου του Μεξικού, οι οποίοι λόγω χρεωκοπίας ή πιέσεων από τους μεγαλογαιοκτήμονες εξωθούνται αθρόα στην εξαθλίωση και στην αξιοποίησή τους από τις μεγάλες εταιρείες υλοτομίας που δραστηριοποιούνται μέσα στις ζούγκλες, σε αγαστή συνεργασία με τους κρατικούς μηχανισμούς του καθεστώτος.

Οι σκηνές του Τράβεν είναι ρεαλιστικές. Μέσα στη ζούγκλα οι νόμοι της φύσης μοιάζουν περισσότερο ανθρώπινοι από τους νόμους της εκμετάλλευσης των

ανθρώπων: βασανιστήρια, εξευτελισμός, εξόντωση, τιμωρία για την έλλειψη παραγωγικότητας, μαστίγωμα και κρέμασμα. Η ωμότητα των περιγραφών αποτελεί μια λογοτεχνική αρετή του βιβλίου που τίθεται εμπρόθετα, καθώς αποβλέπει στο να προκαλέσει τον αναγνώστη να αναρωτηθεί:

- αν υπάρχει μέτρο στη δικαιολόγηση της βίας των εκμεταλλευτών, καθώς και πώς αυτή νομιμοποιείται
- πόσο απέχουν καταστολή και ενσωμάτωση ως μορφές επιβολής της κυρίαρχης τάξης
- και ακόμα, ποιος είναι ο τρόπος να βρει ο «κρεμασμένος» τη διέξοδο για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται και να συναντηθεί και ο ίδιος με το ιστορικό καθήκον της τάξης του

Στη ζούγκλα των υλοτομιών του Μεξικού, η βία των εκμεταλλευτών προς τους εκμεταλλεόμενους αλλάζει χέρια: όταν από διάφορα επεισόδια η βία περνά από τα χέρια των εκμεταλλευτών στα χέρια των κρεμασμένων.

Η πορεία της συνειδησιακής ωρίμανσης ξεκινά στη διαλεκτική σύνδεση τυχαίων και αναγκαίων δυνάμεων που διαμορφώνουν οι ίδιες οι εξελίξεις σε συνδυασμό με το διαφωτιστικό και οργανωτικό ρόλο των πιο πρωτοπόρων τμημάτων της τάξης. Ο αρχικός αυθορμητισμός της απάντησης των κρεμασμένων στη βία που τους ασκείται, άλλοτε υποκινούμενος από φόβο, οργή, μίσος αποκτά συνειδητό περιεχόμενο μονάχα όταν συναντιέται με την επαναστατική θεωρία και πράξη, όταν δηλαδή συνδέονται οι όροι διαβίωσης και εργασίας με το ζήτημα κατάκτησης της εξουσίας.

Ο Τράβεν στο μυθιστόρημά του δίνει ένα πρώτης τάξης ιδεολογικό μάθημα επαναστατικής ανατροπής, όπου το «δεν πάει άλλο» δίνει τη θέση του στο «Tierra y Libertad! (Γη και Ελευθερία) και το Abajo la dictadura (Κάτω η δικτατορία)!» και την κοινωνικοποίηση των μέσων παραγωγής. Ο φόβος και ο θάνατος δίνουν τη θέση τους στην αμφισβήτηση των εκμεταλλευτών με κάθε κόστος, ακόμα και με την αυτοθυσία. Μια γοητευτική διαδικασία όπου αποτυπώνει και το βάθος της μαρξιστικής σκέψης και την αφομοίωση της ιστορικής πείρας από την Επανάσταση του Νοέμβρη του 1918 στη Γερμανία από το συγγραφέα της εξέγερσης. Μέσα στο μυθιστόρημα, ο Τράβεν αποτυπώνει την προσπάθεια απόκτησης της ταξικής συνείδησης από τα εξαθλιωμένα τμήματά της και την προσπάθεια της τάξης να φτάσει στο οριστικό «σπάσιμο των αλυσίδων της». Διαβάζουμε από το έργο:

«Αυτό που συνέβη εδώ, και που κάτω από παρόμοιες συνθήκες συμβαίνει ή πρέπει να συμβεί παντού στη Γη, δεν μπορεί να γραφτεί στο λογαριασμό των εργατών, αλλά στο λογαριασμό εκείνων που δημιούργησαν τις συνθήκες αυτές και η ευημερία των οποίων τις ευνοούσε. Με κάθε χτύπημα σε έναν άνθρωπο χτυπάει η καμπάνα που ανακοινώνει την κάθοδο της εξουσίας κάτω από την οποία δόθηκε αυτό. Αλίμονο στους μαστιγωμένους που μπορούν να ξεχάσουν τα χτυπήματα! Και τρεις φορές αλίμονο σε εκείνους που δεν παλεύουν για να τα ανταποδώσουν!»

Στο κείμενο του Τράβεν, διαφαίνεται η αδυναμία των εξεγερμένων να συνδέσουν την πορεία της εξέγερσης με τον στόχο κατάκτησης της εξουσίας καθώς και τις αντιστάσεις από δυνάμεις που επιχειρούν να αποπροσανατολίσουν την κατεύθυνση της εξέγερσης ή σε μια πορεία απομακρύνονται, αδρανοποιούνται. **Ζητήματα που επαναφέρουν τη σημασία και τα καθήκοντα της πρωτοπορίας, το ρόλο του ΚΚ, σε κάθε φάση διεξαγωγής της ταξικής πάλης, και τα οποία θα γεννηθούν ως σκέψεις στον αναγνώστη είτε στην πορεία του μυθιστορήματος είτε στο πέρας του.**

Τέλος, χωρίς εξιδανικεύσεις και επιφυλάσσοντας αρκετές εκπλήξεις για τις διαδρομές των χαρακτήρων του, ο Τράβεν αποτυπώνει τη διαλεκτική σχέση προσωπικότητας και ιστορικό-κοινωνικού γίνεσθαι. Απροσδόκητες υπαναχωρήσεις αλλά και εκπληκτικές επιταχύνσεις στις συνειδήσεις και τις πράξεις των ηρώων του, που από κρεμασμένους, υποκείμενους στη βία των εκμεταλλευτών μετατρέπονται σε «κατήγορους, εκδικητές, στρατιώτες και στρατηγούς της εξέγερσης».

2. Έκρηξη στην Ταγιαπιέρδα- Αρμάντο Κριστομπαλ Πέρες

«Η έκρηξη στην Ταγιαπιέρδα» γράφεται πάλι σε συνθήκες που στην Κούβα το επαναστατικό κίνημα έχει ανατρέψει την κυβέρνηση του δικτάτορα Μπατίστα, και ξεριζώνει τα εγχώρια και εισαγόμενα υποστηλώματα του κεφαλαίου.

Όπως ο ίδιος, ο Πέρες αναφέρει στον πρόλογο του βιβλίου του, «η δράση του μυθιστορήματος εκτυλίσσεται στις αρχές τη δεκαετίας του '60», σε ιδιαίτερες συνθήκες για την διαδικασία της Επανάστασης στην Κούβα τις οποίες συν διαμορφώνουν τα νέα δεδομένα από τις μεθόδους και τις δράσεις του εχθρού.

Η Ταγιαπιέρδα αποτελούσε ένα ακόμα σχέδιο, οργανικά ενσωματωμένο στις προσπάθειες των υπόγειων ενεργειών ανατροπής της επαναστατικής εξουσίας στην Κούβα πλάι στα σαμποτάζ στην παραγωγή, μικρά και μεγαλύτερα επεισόδια για την καλλιέργεια ανασφάλειας, που συμπλήρωναν την οικονομική και στρατιωτική πίεση προς την Κούβα από τις ΗΠΑ.

Οι ήρωες του Πέρες παρουσιάζονται στον αναγνώστη ανθρώπινοι και τρωτοί, με ελαττώματα και προτερήματα. Ρεαλιστικά. Εμφανίζονται άλλοι από αυτούς να δρουν ως συνειδητοί υποστηρικτές των συμφερόντων της τάξης τους και άλλοι εκπληρώνοντας ενέργειες ενάντια σε αυτήν. Ο πρωταγωνιστής βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της υπεράσπισης της επαναστατικής κυβέρνησης ως στέλεχος του γραφείου αντικατασκοπείας C-2. Πλάι στον πρωταγωνιστή, ο Πέρες αναδεικνύει τις ρωγμές και τις αντινομίες στις συνειδήσεις των ανθρώπων, εκείνων που ταλαντεύονται γιατί δεν έχουν κατανοήσει τα ταξικά τους συμφέροντα και είναι πρόθυμοι ακόμα και να πράξουν εναντίον τους, και άλλων που μέσα στην πορεία της ταξικής πάλης συνειδητοποιούν σε ποια υπόθεση πρέπει να στρατευτούν.

Ο αναγνώστης θα βρει ενδιαφέροντα αποσπάσματα μέσα στη γρήγορη ροή των καταγιστικών εξελίξεων και των αφηγηματικών αλμάτων που σημειώνονται μεταξύ των αποκρυπτογραφήσεων μηνυμάτων της CIA από το γραφείο αντικατασκοπείας,

ενδόμυχων σκέψεων του αφηγητή, αναφοράς στο σχέδιο που οργανώνεται για τη σύλληψη των πρακτόρων και την αποτροπή του σαμποτάζ.

Αξίζει να σημειωθεί, στο σημείο αυτό, πως αμφότερα τα έργα φτάνουν σήμερα στον αναγνώστη μέσα από τη σημαντική μεταφραστική εργασία της **Άννεκε Ιωαννάτου** και της **Δέσποινας Μάρκου**. Οι οποίες είναι και οι καταλληλότερες για να μας πουν περισσότερα για καθένα από τα έργα.

Ο εκδοτικός προσανατολισμός

Δε θα μπορούσαμε να κλείσουμε αυτή την εισηγητική αναφορά στα δύο έργα, χωρίς να αναφερθούμε στη μεγάλη εκδοτική προσπάθεια της Σύγχρονης Εποχής να συσφίξει τις σχέσεις του ελληνόφωνου αναγνωστικού κοινού με έργα της λατινοαμερικανικής και της Κουβανικής λογοτεχνίας. Δεν πρέπει να ξεχνάμε πως από τις εκδόσεις Σύγχρονη Εποχή κυκλοφορούν εδώ και αρκετά χρόνια, έργα κουβανών συγγραφέων όπως των: Χοσέ Σολέρ Πουίγκ, Μιγέλ Μπαρνέτ, Λεονέλο Αβέγιο Μέσα, Χουάν Κάρλος Ροδρίγες Κρουζ, Μανουέλ Κοφίνιο, Πέρσι Φρανσίσκο Αλβαράδο Γοδόι, και προσφάτως το έργο «Άνθρωποι της σιωπής» του Αλμπέρτο Μολίνα Ροτνρίγκεζ.

- Την ίδια στιγμή, που για πολλούς από τους συγγραφείς στους οποίους αναφερθήκαμε διαπιστώνεται εδώ και δεκαετίες μια αδικαιολόγητη υποτίμηση έως και απαξίωση από τη λογοτεχνική κριτική, **η Σύγχρονη Εποχή είναι ο εκδοτικός οίκος που προβάλλει το έργο τους μεταφρασμένο στα ελληνικά.**
- Την ίδια στιγμή, που διατηρείται ο απαράδεκτος, πολύχρονος ιμπεριαλιστικός αποκλεισμός της Κούβας από τις ΗΠΑ και τους συμμάχους της με προεκτάσεις και στο τείχος που ορθώνεται για τον κουβανικό πολιτισμό, και την ώρα που ενισχύονται οι προσπάθειες για «αμερικανικές γωνίες» σε όλες τις γειτονίες της χώρας μας, **η Σύγχρονη Εποχή με το εκδοτικό της έργο παίρνει θέση στη σωστή πλευρά της Ιστορίας, γεφυρώνοντας τις ελληνο-κουβανικές σχέσεις.**
- Την ίδια στιγμή, που τροφοδοτείται η παραχάραξη, ο ανορθολογισμός, η συκοφάντηση, εν γένει της ιστορίας των κοινωνικών επαναστάσεων και σε ό,τι αφορά τη λατινική Αμερική και την Κούβα, **η Σύγχρονη Εποχή επιμένει να φωτίζει εκδοτικά την ιστορική αλήθεια, αξιοποιώντας: το ιστορικό, το πολιτικό βιβλίο, το βιβλίο λογοτεχνίας που τοποθετείται συνειδητά στην υπηρεσία της πάλης για τον τερματισμό της εκμετάλλευσης ανθρώπου από άνθρωπο, για την προοπτική του σοσιαλισμού.**

Τόσο με την προαναφερόμενη εκδοτική δραστηριότητα, τις δύο εκδόσεις που παρουσιάζουμε σήμερα, όσο και με τις επερχόμενες εκδόσεις, **επιβεβαιώνεται**, και νομίζουμε πως μπορείτε να το αναγνωρίσετε και εσείς, **πως κάθε εκδοτική προσπάθεια της Σύγχρονης Εποχής ορίζεται με πρόσημο τη βαθιά πεποίθηση πως «η γνώση είναι δύναμη» στα χέρια της εργατικής τάξης για την εκπλήρωση της ιστορικής της αποστολής.**

Στον ορίζοντα του εκδοτικού προγραμματισμού για τη νέα χρονιά, βρίσκεται η πολυαναμενόμενη συνέχεια της «Εξέγερσης των κρεμασμένων», το έκτο δηλαδή μυθιστόρημα από τον «Κύκλο της Ζούγκλας», με τίτλο: **«Ένας στρατηγός βγαίνει από τη ζούγκλα»**. Στο έργο παρουσιάζεται η προέλαση του επαναστατικού στρατού και οι μάχες με τα ομοσπονδιακά στρατεύματα και με τις μονάδες της χωροφυλακής. Ο Στρατηγός τους, ο Ινδιάνος, ο οποίος λιποτακτεί από τον ομοσπονδιακό στρατό αφού σκοτώσει έναν αξιωματικό, ηγείται των μαχών στο πλευρό του επαναστατικού στρατού, στηριγμένος στην εκπαίδευση και στην ευφυΐα του.

Ο Τράβεν παρουσιάζει την αποφασιστικότητα του ανθρώπου εκείνου που γνωρίζει το «για τι παλεύει» και είναι πεισμένος για το δίκιο του. Στοιχείο που μπορεί να υπερνικήσει κάθε αντίπαλο όσο κι αν αυτός υπερτερεί σε δυνάμεις, σε οπλισμό κ.ά..

Παράλληλα, προετοιμάζεται η κυκλοφορία του έργου **«Πράξεις Πολέμου»** του Ενρίκε Βόνγκ Γκουτιέρεζ. Έργο που αναφέρεται στην προσπάθεια της CIA για πραξικόπημα στην Κούβα, αξιοποιώντας αυτή τη φορά, τις «νέες» μεθόδους του πολέμου: παραπληροφόρηση, αξιοποίηση ψεύτικων λογαριασμών, κοινοτήτων και ομάδων στα ΜΚΔ για τη διάδοση ψευδών ειδήσεων, τη διαμόρφωση αμφισβήτησης προς την κουβανική εξουσία, αλλά και με συνθήματα που επιδιώκουν την ιδεολογική επίδραση με κύριο αποδέκτη τη νεολαία.

Στο βιβλίο του Γκουτιέρεζ αποτυπώνεται η καθοριστική σημασία του ανθρώπινου παράγοντα. Χωρίς τον οποίο, δεν κερδίζεται καμία μάχη, ακόμα και όταν ο εχθρός υπερτερεί ως προς τα τεχνολογικά μέσα που διαθέτει. Δεν είναι τυχαίο, πως στο έργο η ολοκλήρωση του αντεπαναστατικού σχεδίου θα θέτει ως προϋπόθεση την αποστολή ανθρώπινου δυναμικού στο Νησί της Επανάστασης.

Κλείνοντας, προτού δώσουμε το λόγο στις μεταφράστριες των έργων, σας καλούμε να διαβάσετε τις εκδόσεις κριτικά, με το μάτι στραμμένο στις σημερινές εξελίξεις, στις διεργασίες που κυοφορούν αλλαγές στις συνειδήσεις και στη δράση των εργαζομένων και μετατρέπουν τους «κρεμασμένους» του χθες στους κυρίαρχους του αύριο. Άλλωστε, όπως γράφει και ο Τράβεν στην «Εξέγερσή»:

«Η πραγματική επανάσταση, η οποία είναι ικανή να αλλάξει συστήματα, βρίσκεται στην καρδιά του αληθινού επαναστάτη. Ο αληθινός επαναστάτης δε σκέφτεται τι θα μπορούσε να κερδίσει προσωπικά με μια επανάσταση (...) Ο αληθινός επαναστάτης αναστατώνει τα θεμέλια του συστήματος από το οποίο υποφέρει και βλέπει να υποφέρουν και άλλοι άνθρωποι. Ο αληθινός επαναστάτης θυσιάζεται για να καταστρέψει αυτά τα θεμέλια και να πραγματοποιήσει νέες ιδέες».